

Leo Vindevogel tegenover de Ronsese, Belgische en Europese politiek

Jovanka VERSYCK

Uit voorgaand artikel van M. Declercq (W.T. 46, pp. 37-56) hebben we Leo Vindevogel leren kennen als een ambitieuze jonge man en welsprekend verdediger van de belangen van de arbeiders, de katholieken, de Vlamingen en de Ronsese Volksbond. Na de oorlog besloot hij dit engagement om te zetten in een politiek mandaat. De frontiers boden hem die kans, maar hij koos voor de katholieken. Hij stuitte hierbij op veel weerstand bij de Franstalige conservatieven, voor wie hij onaanvaardbaar was als katholiek vertegenwoordiger. Het lijkt ons daarom interessant om eerst de interne strijd binnen de Katholieke Ronses-Oudenaardse partij tijdens de jaren '20 te belichten als aanloop tot het eigenlijke onderwerp van deze bijdrage¹

1. Volgende afkortingen worden in de voetnoten gebruikt :

- Algemeen Christelijk Vakverbond : A.C.V.
- Algemeen Christelijk Werkersverbond : A.C.W.
- Algemeen Christelijk Werkersverbond-Oudenaarde : A.C.W.O.
- *Algemene Geschiedenis der Nederlanden* (recentste uitgave) : (N).A.G.N.
- *De Standaard* : D.S.
- *De Scheldeklokke, Katholiek Weekblad. Weekblad voor de kantons Audenaerde, Ronse, Nederbrakel, St. Maria-Hoorebeke en Cruyshautem* (Oudenaardse Patria) : D. Sch.
- *De Verbodering, Weekblad der Socialistische partij van het arrondissement Ronse-Oudenaarde* : D.V.
- *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging* : E.V.B.
- *De Gazette van Audenaerde, Katholiek Weekblad voor stad en arrondissement* („officiële katholieken”) : G.A.
- Kasdagboek van de Christen Volksbond : K.C.V.B.
- *Le Ralliement, organe hebdomadaire catholique indépendant de Renaix et ses environs* : L.R.
- *Notulen van de Gemeenteraad van Ronse* : N.G.
- Privé-archief Helena Vindevogel : P.A.H.
- Privé-archief Jan Verroken : P.A.V.
- *Parlementaire Handelingen* : P.H.
- *Verslagboek van het Middenbestuur van de Christen Volksbond* : V.M.C.V.
- *'t Volk van Ronse, Katholiek Weekblad* : V.V.R.
- *'t Volk van Ronse en Oudenaarde, Katholiek Weekblad* (samensmelting op 1 januari 1937 van V.V.R. en G.A.) : V.V.R.O.

Daar het in het bestek van dit artikel onmogelijk is voor reeksen artikels telkens de preciese datum en pagina te vermelden, zullen wij ons beperken tot een periode-aanduiding. Voor de precies gedateerde artikels zullen we tevens de pagina-vermelding weglaten, omdat de politieke besprekingen doorgaans op de eerste pagina te vinden zijn.

De periode 1914-1932 werd behandeld door R. VAN CAUWENBERGHE, *De doorbraak van de Christen-Democratie (1890-1932)*. Casus Ronse, Gent, RUG, onuitgegeven licentieverhandeling, 1983.

1. Strijd voor de ene katholieke kamerzetel (1919-1929)

In maart 1919 kwam Vindevogel in Ronse terug met een versterkt Vlaams en Groot-Nederlands bewustzijn. Hierdoor stond hij dicht bij de Frontbeweging. Maar hij wees die af, in de overtuiging dat hij de Vlaamse eisen efficiënter kon realiseren binnen een bestaande stevige partij: de Katholieke. Als vrijgestelde secretaris van de Christen Volksbond werkte hij actief mee aan de heropbouw van de verschillende maatschappijen. Maar zijn aandacht ging vooral naar een politiek mandaat².

Gesteund zowel door de vlaamsgezinde Oudenaardse burgerij als door de Ronse arbeiders, verwierf hij in 1919 de tweede plaats op de Kamerlijst, die als verkiesbaar gold. Hij werd echter niet verkozen: de katholieken verloren hun tweede zetel aan de socialist Eugène Soudan. Het nieuwe kiesstelsel met lijstverbinding per provincie, dat voor Vindevogel ongunstig uitviel, was daar mede verantwoordelijk voor. Deze electorale realiteit zou in katholieke rangen tot een felle strijd voor de eerste plaats op de Kamerlijst leiden. Want in het kleine arrondissement Oudenaarde was de onzekerheid te groot welke partijen de tweede en de derde zetel zouden behalen³.

Voor de katholieken zou een gematigde eenheidsfiguur welkom geweest zijn, maar die was Vindevogel allerminst. Zo had hij tijdens de kiescampagne het Vlaamse minimumprogramma verdedigd en voor de verdere sociale ontvoogding van de arbeiders gepleit. De katholieke conservatieven waren hierdoor dermate ontstemd, dat ze zich uit de Volksbond terugtrokken. In april 1920 stichtten ze de Patria, een overkoepelend orgaan van katholieke burgerlijke verenigingen, en vanaf 21 november 1920 verwoordden ze hun stellingen in een eigen weekblad, *Le Ralliement*.

Naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen van 24 april 1921 werden de conflicten tijdelijk naar het vergeetboek verbannen: de Patria en de Volksbond vormden een katholiek kartel uit schrik voor een socialistische meerderheid. Via een coalitie met de liberalen verlengden ze hun bestuur. Vindevogel werd gemeenteraadslid en schepen van onderwijs⁴.

Maar bij de onderhandelingen voor de wetgevende verkiezingen van 20 november 1921 bleek de uiterst broze eenheid niet meer levensvatbaar. Uit protest tegen de ingevoerde standenvetegenwoordiging in het arrondissementele partijbestuur en de verdediging van het minimumprogramma door de partij, diende de Patria een eigen lijst in. Vindevogel viel — als tweede op de Kamerlijst — opnieuw buiten de prijzen⁵.

2. R. VAN CAUWENBERGHE, *o.c.*, p. 101-133.

3. *Ibid.*, p. 158-168; Interview met J. Verroken (burgemeester van Oudenaarde sedert 1982), 20 okt. 1984.

4. R. VAN CAUWENBERGHE, *o.c.*, p. 169-174: katholieken en socialisten behaalden elk acht zetels, de liberalen één. Op de katholieke lijst waren zes vertegenwoordigers van de Patria verkozen, tegen twee voor de Volksbond.

5. *Ibid.*, p. 175-184.

Bij de wetgevende verkiezingen van 5 april 1925 diende de Patria opnieuw een scheurlijst in. Na lange onderhandelingen bereikten de „officiële katholieken” een akkoord over de eerste plaats op de Kamer: de aftredende boerenvertegenwoordiger Iweins d'Eeckhoutte zou ontslag nemen, indien Vindevogel — als tweede effectieve en eerste plaatsvervanger — meer voorkeurstemmen zou behalen. Op die manier werd Vindevogel uiteindelijk toch verkozen⁶.

In het arrondissement Oudenaarde waren sedert 1920 twee katholieke groepen steeds meer uit elkaar gegroeid: de Franstalige conservatieven tegenover de vlaamsgezinde vooruitstrevenden. Omdat deze tegenstelling onverzoenbaar was met de toen heersende standenformule, brak Vindevogel met dit principe en stichtte hij in 1926 de Katholieke Vlaamse Volkspartij (K.V.V.), die zich tot de Vlaamse arbeiders, boeren en burgers richtte. Binnen het A.C.W. gingen echter velen niet akkoord met de stichting van de K.V.V.⁷. Nationale en lokale factoren versterkten de verwijdering tussen de rivaliserende Ronsese groepen: het progressieve kabinet Pouillet-Vandervelde⁸ en een gemeenschappelijk comité van socialist en Volksbonders bij een plaatselijke staking in 1926. In die omstandigheden dienden de Volksbond en de Patria aparte lijsten in bij de gemeenteraadsverkiezingen van 10 oktober 1926, met als gevolg dat de socialist de absolute meerderheid behaalden. De katholieken vielen terug op zes zetels — een verlies van twee — met vier verkozenen voor de Patria en twee voor de Volksbond, waaronder Leo Vindevogel⁹.

Toen in 1928 de onderhandelingen startten voor de wetgevende verkiezingen van 26 mei 1929, bleek dat de verdeeldheid binnen de katholieken ernstige proporties had aangenomen, omdat er eigenlijk drie verschillende groepen bestonden: de Patria, de K.V.V. en daartussenin de oude Katholieke partij, voornamelijk gematigde boeren, burgers en A.C.W.'ers. Deze laatste groep was niet meer bereid om Vindevogel te steunen. Noodgedwongen koppelde hij dan zijn K.V.V.-lijst aan die van de Vlaams-nationalisten¹⁰.

2. Een ongewild vlaams-nationalistisch intermezzo (1929-1932)

Vindevogel werd opnieuw verkozen en voegde zich in de Kamer als onafhankelijk sympathisant bij de Vlaams-nationalisten¹¹. In *Het Volk van Ronse*, het

6. *Ibid.*, p. 209-214.

7. A.C.W., nr. 233/1: Verslag bestuursvergadering A.C.W.O., 28 sept '29.

8. T. LUYKX, *Politieke geschiedenis van België*, Dl. I, Amsterdam/Brussel, 1977, p. 317-318: coalitie van socialisten en christen-democraten van 17 juni 1925 tot 8 mei 1926.

9. R. VAN CAUWENBERGHE, o.c., p. 209-214.

10. R. VAN CAUWENBERGHE, o.c., p. 222-233; H. ELIAS, *25 jaar Vlaamse Beweging 1914/1939*, Dl. III, *De verovering van de grote taalwetten en het groeiend radicalisme in Vlaanderen*, Antwerpen, 1969, p. 16-17; A.W. WILLEMSSEN, *De Vlaamse Beweging*, Dl. II, *Van 1914 tot 1940. Twintig Eeuwen Vlaanderen*, Dl. V., Hasselt, 1975, p. 182, 294.

11. R. VAN CAUWENBERGHE, o.c., p. 274.

weekblad van de Christen Volksbond, bleef hij zijn onafhankelijke positie echter onderstrepen. Hiervoor had hij twee motieven : zijn bijzonder levendig verlangen om terug te keren naar de katholieken en de voortdurende meningsverschillen met de Vlaams-nationalisten. Vindevogel probeerde hen voortdurend te overtuigen om samen met hem tot de Katholieke partij toe te treden. Hun aanwezigheid zou haar Vlaamser en krachtiger maken, wat tot het vertrek van de Franstaligen zou moeten leiden¹². Om aanvaard te worden in het katholieke milieu moesten ze wel ophouden de democratie te ondermijnen en hun vijandige houding tegenover België opgeven. Vindevogel wou zich immers loyaal aan het Belgisch staatsgezag onderwerpen, in afwachting van het federalisme of Groot-Nederland¹³. Maar vooraleer tot dit doel te komen moest eerst het minimumprogramma gerealiseerd worden. En dit via taalwetten, hoewel Vindevogel sceptisch stond tegenover hun effect¹⁴. Hij ondervond immers dat ze vooral aan de taalgrens niet werden toegepast. Daarom leek federalisme hem de enige garantie voor eentaligheid in Vlaanderen. Maar deze optie mocht niet opgedrongen worden, want het Vlaamse volk moest zelf over zijn lot beslissen. De kern van Vindevogels flamingantisme was dus niet zozeer federalisme of Groot-Nederland, maar veelmeer het Vlaamse zelfbeschikkingsrecht. En dit doel wou hij realiseren via een heterogene samenbundeling van vlaamsgezinden¹⁵. Was hij met deze opinie te mak voor de Vlaams-nationalisten, tegenover het anti-militarisme had hij geen reserves. Bovendien spoorde hij België aan het Verdrag van Versailles te herzien om een nieuw conflict met Duitsland te vermijden. Hij dacht hierbij concreet aan de afstand van Eupen-Malmedy¹⁶. Vindevogel situeert binnen de Vlaamse beweging lijkt aantrekkelijk, maar is niet zo gemakkelijk, omdat die op dat moment zelf zo verdeeld was. Met zijn pleidooi voor het Vlaamse zelfbeschikkingsrecht behoorde hij tot de politieke Vlaams-nationalisten en onderscheidde hij zich van de culturele Vlaamse beweging, gebaseerd op de strijd voor eentaligheid. Omwille van zijn voortdurende meningsverschillen met eerstgenoemde groep, beschouwde hij zichzelf als een onafhankelijk flamingant. Hierbij kunnen wij ons aansluiten, want hij ging verder dan de groep Van Cauwelaert, maar niet zo ver als de Vlaams-nationalisten¹⁷.

12. *V.V.R.* : nagenoeg maandelijks van 6 juli '29 tot 27 febr. '32.

13. Hij dacht hierbij concreet aan Ward Hermans, Wies Moens en Joris Van Severen ; *V.V.R.* : 15 aug. '31 en 2 jan. '32.

14. *P.H.* : 5 maart '30, p. 841 : Vindevogel stemde voor de vernederlandsing van de Gentse Rijksuniversiteit ; *P.H.* : 2 maart '32, p. 1075 ; 22 maart '32, p. 1420-1421 ; 3 juni '32, p. 1932. Maar hij onthield zich bij de stemming voor de vernederlandsing van het lager en middelbaar onderwijs (14 juli 1932) en het bestuur (28 juni 1932), omdat hij twijfelde aan de efficiëntie van deze wetten.

15. *V.V.R.* : 17 aug. '29, 9 nov. '29, 8 aug. '31, 2 jan. '32, 27 febr. '32.

16. H. ELIAS, *o.c.*, Dl. III, p. 63-65 ; *V.V.R.* : 6 dec. '30, 21 nov. '31, *P.H.* : 8 mei '30, p. 1649 ; 20 mei '31, p. 1646-1648.

17. L. WILS, *Honderd jaar Vlaamse beweging, Geschiedenis van het Davidsfonds*, Dl. II, 1914-1936, Leuven, 1985, p. 183-184 ; *V.V.R.* : 23 nov. '29.

3. 1932 : Terug naar de katholieken

Omwille van zijn gespannen relatie met de Vlaams-nationalisten zou Vindevogel op 17 mei 1932 ontslag nemen uit de Vlaams-nationalistische Kamer-groep. Aan de basis van dit besluit lag tevens zijn verlangen om terug te keren naar de katholieken. Een wens, die in het licht van de komende verkiezingen, misschien realiteit kon worden¹⁸.

a. Gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1932 : eendracht ?

Te Ronse waren trouwens al vanaf 1931 onderhandelingen aan de gang tussen Vindevogels K.V.V. en de Patria. Beide beseften immers dat ze alleen samen de socialistische meerderheid konden breken !

Op 26 juli 1931 nam de Patria het initiatief en stelde aan de K.V.V. voor om een tijdelijk kartel te sluiten¹⁹. De Algemene Vergadering van de K.V.V. opteerde echter voor een kartel met het Werkerswelzijn, de Ronsese groep oud-Daensisten en Vlaams-nationalisten. Toch voerde Vindevogel besprekingen met de Patria, met de bedoeling een kartel te vormen met de Patria én met het Werkerswelzijn. Men zal zich herinneren dat de levensbeschouwelijke tegenstellingen en de strijd rond „de schone ziel van het kind” centraal stonden bij de verkiezingen in 1932²⁰.

Ondanks de goede intenties kwam van deze tijdelijke katholieke unie uiteindelijk niets terecht. De onderhandelingen strandden op volgend knelpunt : de politieke vertegenwoordiging op de lijst. De K.V.V. eiste de lijsttrekker en de beste plaatsen op, omdat ze de sterkste groep zou zijn. De Patria ontkende die superioriteit, die toen inderdaad betwistbaar was, en verzette zich tegen de burgemeesterssjerp voor Vindevogel²¹. Omdat beide groepen zich tegenover hun achterban geen enkele toegeving konden veroorloven — uit schrik voor mogelijk prestigeverlies —, was elk compromis onmogelijk. Op 7 augustus 1932 besloot de K.V.V. met een eigen lijst op te komen. De Patria volgde haar voorbeeld²².

Een maand later verbrak de K.V.V. ook de onderhandelingen met het Werkerswelzijn. Niet alleen de besprekingen met de Patria maar vooral Vindevogels ontslag uit de Vlaams-nationalistische Kamerfractie hadden bij deze laatste

18. H. ELIAS, o.c., Dl. III, p. 104-106 ; *De Schelde, het groot morgenblad van Antwerpen* (VI.-nat), 21 mei '32, 26 okt. '32 ; *V.V.R.* : 28 mei '32.

19. *D. Sch.* : 10 jan. '32, 24 jan. '32.

20. R. VAN CAUWENBERGHE, o.c., p. 253-255 ; *V.V.R.* : 8 aug. '31, 2 jan. '32 ; *D. Sch.* : 22 mei '32 ; *L.R.* : 24 jan. '32.

21. *V.V.R.* : 8 aug. '31, 5 dec. '31 : „Wie het meest misdaan heeft, moet het meest toegeven” . „De Patria moet nu haar puinen bewenen en is verplicht tot ons toenadering te zoeken” .

22. *L.R.* : 12 juni '32, 17 juli '32, 14 aug. '32, 20 aug. '32 ; *V.V.R.* : 13 aug. '32 ; *D. Sch.* : 18 sept. '32.

wrevel gewekt. Dat het Werkerswelzijn nagenoeg geen politieke betekenis had te Ronse, zal een belangrijke rol gespeeld hebben. Vindevogel zal zich bovendien niet onnodig ermee hebben willen verbinden met het oog op een eventuele toenadering tot de katholieken voor de wetgevende verkiezingen, waarvoor toen reeds onderhandelingen gevoerd werden. De breuk met het Werkerswelzijn was echter nog niet definitief, want het onthield zich bij de verkiezingen, waardoor het Vindevogels lijst stilzwijgend steunde²³.

Ondanks de socialistische „anti-klerikale bedreiging” slaagden de katholieken er niet in de tegenstellingen te overbruggen. De katholieke kiespropaganda was gericht tegen de verlenging van het socialistische bestuur. De socialisten verloren hun absolute meerderheid, maar bleven in een coalitie met de liberalen aan de macht. De K.V.V. verdubbelde haar zetelaantal van twee op vier. De Patria viel terug op drie zetels — een verlies van één —, wat de K.V.V. deed triomferen²⁴.

b. De wetgevende verkiezingen van 27 november 1932

De „oude Katholieke Partij” reageerde uiterst positief op Vindevogels ontslag uit de Vlaams-nationalistische Kamergroep, o.a. met een oproep aan zijn adres om terug te keren naar de katholieken. De Algemene Vergadering van de K.V.V. besliste echter om opnieuw met de Vlaams-nationalisten te koppelen. Maar ze eiste wel dat het Ronsese Werkerswelzijn zijn sociale en politieke organisatie zou ontbinden. Indien de Vlaams-nationalisten hiermee niet zouden instemmen, zou men zich tot de katholieken wenden. De Vlaams-nationalisten repliceerden met even harde eisen: De Volksbond moest bij hun centrale aansluiten en Vindevogel moest zich aan hun parlementaire tucht onderwerpen. Daar noch de K.V.V., noch de Vlaams-nationalisten op elkaars voorwaarden konden ingaan, strandden de besprekingen.

De Vlaams-nationalisten waren ervan overtuigd dat Vindevogel de onderhandelingen opzettelijk had doen mislukken. Wij hebben er al op gewezen, dat Vindevogel in 1929 noodgedwongen met de Vlaams-nationalisten een akkoord had gesloten. Zijn relatie met hen was drie jaar erg gespannen geweest. Vindevogel voelde zich ondanks de vele conflicten thuis bij de katholieken. Zijn drang om naar de oude stal terug te keren — en dan nog midden in de strijd om „de schone ziel van het kind” — zal dan ook veel groter geweest zijn dan zijn wil om met de Vlaams-nationalisten een compromis te bereiken²⁵.

23. *V.V.R.*: 29 okt. '32; interview met M. Ponette, aanvoerder van het Werkerswelzijn, op 4 febr. 1985.

24. *V.V.R.*: 15 okt. '32, 22 okt. '32, 24 dec. '32, 31 dec. '32; *L.R.*: 16 okt. '32, 30 okt. '32; *L.R.*: 16 okt. '32, 30 okt. '32; *D.V.*: 16 okt. '32, 30 okt. '32, 25 dec. '32, 15 jan. '33, 4 febr. '33; *N.G.*: 31 jan. '33, p. 59-60.

25. *V.V.R.*: 10 sept. '32, 22 okt. '32, *De Schelde*: 23 okt. '32.

Tussen de K.V.V. en de „oude katholieken” kwam het snel tot een akkoord : Vindevogel werd kopman voor de Kamer. Aan de Patria werden de tweede (verkiezbare) en de vierde plaats op de Senaatslijst aangeboden, op voorwaarde dat ze zich bij Vindevogels flamingantisme zou neerleggen. Vindevogel beloofde van zijn kant om van het federalisme geen programmapunt te maken. Maar de Patria verzaakte aan de eer. „Om de strijd met andere katholieken te vermijden zoals het Bisschoppelijk gezag dat wou”, onthield de Patria zich²⁶. Vindevogel werd verkozen als kopman van de „Verenigde Katholieken”, Soudan en Amelot respectievelijk voor de socialisten en de liberalen²⁷.

4. 1932-1935 : Een gematigde houding in ruil voor politieke erkenning

Nadat Vindevogel erin geslaagd was zich als katholiek mandataris te laten afvaardigen, stelde hij alles in het werk om de onbetwiste katholieke voorman van de streek te worden. Met dit doel voor ogen vermeed hij extreme stellingen, zette hij zich in voor de plaatselijke partijwerking en probeerde hij de lokale noden van de bevolking te vertolken.

Vanaf begin 1933 lanceerde hij zijn ideeën om de plaatselijke partij steviger te organiseren en meer innerlijke samenhang tot stand te brengen. Zijn plannen werden op studiedagen, congressen en vergaderingen besproken. De Patria en de Vlaams-nationalisten werden uitgenodigd om hieraan mee te werken. De verzoeningsvoorstellen met beide groepen mislukten. Hoe wou Vindevogel water en vuur verzoenen ? Vaste plaatselijke structuren, waarvoor hij zo gepleit had, kwamen er evenmin, maar binnen de „Verenigde Katholieken” werden de rangen gesloten. De oude katholieken aanvaardden dat Vindevogel de tucht van de rechterzijde inzake Vlaamse en militaire aangelegenheden niet zou naleven. Maar Vindevogel maakte het hen gemakkelijk door de scherpe hoeken van zijn ideeën af te ronden²⁸. De economische crisis bood hem tevens de kans om op de noden van zijn achterban in te spelen.

26. *V.V.R.* : 29 okt. '32, 5 nov. '32, 12 nov. '32, 17 dec. '32 ; *G.A.* : 5 nov. '32, 20 nov. '32 ; *D. Sch.* : 10 jan. '32, 24 jan. '32, 5 juni '32, 26 juni '32, 10 juli '32, 31 juli '32, 7 aug. '32, 21 aug. '32, 30 okt. '32, 13 nov. '32. Voor de Senaat werd een lijst gevormd in het kiesdistrict Oudenaarde-Aalst. Het arrondissement Oudenaarde beschikte over de tweede plaats ; een verkiesbare.

27. T. LUYKX, *o.c.*, Dl. I, p. 341-342 ; R. VAN CAUWENBERGHE, *o.c.*, p. 261-267 ; *V.V.R.* : 3 dec. '32, 10 dec. '32 ; *G.A.* : 4 dec. '32.

28. *V.V.R.* : 4 febr. '33, 18 maart '33, 13 mei '33, 27 mei '33, 24 juni '33, 14 juli '34, 25 aug. '34, 3 aug. '35 ; *G.A.* : 19 febr. '33, 28 mei '33, 25 juni '33n 23 juli '33, 1 sept. '34, 23 febr. '35, 9 maart '35.

a. *De economische crisis en de gevolgen voor de politieke spaarkassen*

Vanaf 1932 nam de economische crisis in België rampzalige afmetingen aan, wat tot ineenstorting van de prijzen leidde. De winsten en de waarde van de aandelen daalden zienderogen. Falingen van ondernemingen creëerden een ernstig werkloosheidsprobleem. Van een begrotingsevenwicht was er geen sprake meer. Deze malaise veroorzaakte grote onrust bij de bevolking, die in paniek haar spaarcenten afhaalde. De spaarkassen konden aan deze plotse, enorme vraag onmogelijk voldoen en belandden op hun beurt in moeilijkheden²⁹.

De spaarkas van de Patria was te Ronse het eerste slachtoffer. Haar problemen leverden maandenlang voer voor de plaatselijke pers en werden politiek uitgebuit: de beheerders werden van wanbeheer en oneerlijkheid beschuldigd. Ook Vindevogel nam gretig deel aan de pennestrijd. De financiële crisis bij de Patria gaf zelfs aanleiding tot felle polemieken tussen de advocaten G. Kerkhove, Volksbonder, en M. Ponette, Vlaams-nationalist, over oude vetes die met de grond van de zaak niets meer te maken hadden³⁰.

Maar ook Vindevogels spaarkas kreeg klappen. Op 12 maart 1933 moest zij de terugbetalingen aan de spaarders staken. Vindevogel hoopte na verloop van tijd iedereen uit te betalen met het geld dat de schuldenaars nog moesten uitkeren. Tegen einde 1936 zou Vindevogel de spaarcenten in verschillende schijven voor ongeveer 75 % terugbetaald hebben. Hij deed daarvoor een beroep op de Christen Volksbond alsmede op zijn persoonlijke bezittingen. Of hij er uiteindelijk in geslaagd is al het kapitaal terug te storten is niet bekend, maar Valère Depauw beweert van wel³¹.

Hoewel de spaarkas Vindevogels persoonlijke onderneming was, verzocht hij op 14 maart 1933 de Volksbond financieel tussen te komen. En dit omdat hij voor een aanzienlijk bedrag in het krijt stond bij hem. Ondanks groot verzet van verschillende leden en bedienden, onder meer van de vakvereniging, werd zijn verzoek ingewilligd. Tussen deze opposanten en Vindevogel kwam het tot een aanslepend conflict. Uiteindelijk vielen sancties: een van de bedienden, M. Bauters, moest ontslag nemen — ook als K.V.V.-provincieraadslid —, omdat hij een campagne tegen Vindevogel zou gevoerd hebben, waarbij zijn eerlijk-

29. T. LUYKX, *o.c.*, Dl. I, p. 340; K. VERAGHTERT, *Het economisch leven in België*, 1918-1940, in: (N).A.G.N., Dl. XIV, p. 55-81.

30. M. Ponette had in 1932 de Volksbond verlaten. G. Kerkhove en E. Soudan verdedigden het concordaat. M. Ponette was aanvankelijk voorstander van het fâissement; *V.V.R.*: periode jan.-april '33; *L.R.*: 25 sept. '32, 9 okt. '32, 22 mei '33, 3 dec. '33; *D. Scb.*: ongeveer maandelijks van 1932 tot 1939; *D.V.*: 30 okt. '32, 22 jan. '33, 4 maart '33, 25 maart '33.

31. *V.V.R.*: vanaf 25 maart '33 wekelijks tot 24 juni '33; 30 sept. '33, vanaf 3 febr. '34 ongeveer wekelijks tot 22 dec. '34, vanaf 6 april '35 wekelijks tot 18 mei '35, vanaf 14 maart '36 ongeveer wekelijks tot 23 mei '36, 3 sept. '38; M. DE GOEYSE, *E.V.B.*, Dl. I, p. 400: *Valère Depauw* (° Ronse, 1912): letterkundige en tijdens de jaren dertig actief in de Ronsese Christen Volksbond.

heid in het gedrang kwam. Vindevogels gezag werd in de Volksbond niet reëel aangetast, maar de Gentse A.C.V.-textielbewerkers, het A.C.V. van Nederbrakel en de Ronsese socialisten kozen resoluut partij voor M. Bauters en beschuldigden Vindevogel van dictatoriale neigingen. Uiteindelijk liet A. Cool, de algemeene secretaris van het A.C.V., zich met deze in om aan Bauters' invloed een einde te maken. Toch meende Vindevogel dat het A.C.V. en het A.C.W. — hij zetelde sedert 1924 in het Hoofdbestuur van het A.C.W. — hem niet afdoende verdedigd hadden. Deze incidenten zouden in 1938 nog een rol spelen in het conflict tussen Vindevogel en het A.C.W., alsook in de verkiezingscampagne van Rex in 1936³².

De economische recessie en het hiermee gepaard protectionistisch beleid van de buitenlandse mogendheden bedreigde ook de Ronsese textielindustrie, die grotendeels van de uitvoer leefde. Om de concurrentiekracht van de Belgische export te bevorderen voerde de regering de Broqueville (22 oktober 1932 - 13 november 1934) een beleid van lage nominale lonen en prijzen. Vindevogel steunde die politiek, in de mening dat ze de Ronsese middenstand ten goede zou komen. De arbeiders, die het hiermee niet eens waren, probeerde hij te overtuigen door hen te wijzen op hun gemeenschappelijke belangen met de fabrikanten: als de bedrijven opnieuw winsten boekten, zouden hun lonen ook stijgen. Samen moesten ze in een klimaat van klassenverzoening „aan hetzelfde zeel trekken”! Hij moedigde de regering tevens aan om een krachtdadige besparingspolitiek te voeren en zich hierbij niet te storen aan het „gehuil van de socialistische opruiers”. Toen de deflatiepolitiek faalde, steunde hij het devaluatiebeleid van de regering Van Zeeland (25 maart 1935 - 26 mei 1936), in de overtuiging dat dit de Ronsese textielnijverheid uit het slop zou helpen. Vindevogel had tegenover de economische crisis geen eigen alternatief, met uitzondering dan van zijn pleidooi voor klassenverzoening, maar camoufleerde deze lacune handig door voortdurend de problemen van zijn streek te bespreken. Het economisch beleid evalueerde hij op basis van één criterium: het gunstig effect voor de Ronsese textielindustrie³³.

b. En de democratie?

Met zijn pleidooi voor klassenverzoening leunde Vindevogel dicht aan bij het corporatisme, dat toen in katholieke en fascistische milieus opgang maakte.

32. *V.V.R.*: wekelijks van 25 maart '33 tot 24 juni '33, 30 sept. '33, bijna wekelijks van 24 maart '34 tot 22 dec. '34; tweewekelijks van 6 april '35 tot 18 mei '35, tweewekelijks van 14 maart '36 tot 23 mei '36, 3 sept. '38; *D.V.*: 7 mei '33, 21 mei '33, 11 juni '33, *P.A.V.*: *V.M.C.V.*: maart, april, mei '33; *P.A.V.*: *K.B.C.V.*: p. 33, 47, 59, 71, 83, 101, 108, 112, 119.

33. *V.V.R.*: nagenoeg wekelijks voor de periode 1932-1935; *P.H.*: 5 febr. '30, p. 445; 21 febr. '30, p. 973; 4 juli '30, p. 2359; 21 jan. '31, p. 455-456; 10 dec. '31, p. 274; 25 febr. '32, p. 973; 27 dec. '32, p. 100; 20 juli '34, p. 1980; 6 dec. '34, p. 144; 13 maart '35, p. 639.

Andere elementen van het fascistisch ideëngoed waren het antibolsjevisme, het antiliberalisme en de autoritaire staatsgedachte. Vindevogel deelde het anticommunisme, maar bleef aan de democratie vasthouden. Dat betekent geenszins dat hij er geen kritiek op had. Maar in plaats van de zieke af te schrijven, wou hij haar genezen en versterken. En dit via een stelsel van tijdelijke volmachten, alsook door de onverenigbaarheid van een parlamentszetel met een beheerdersmandaat of een ministerportefeuille. Want deze belangenvermenging blokkeerde de essentiële spelregels van een zuivere democratie : de controle van de parlementariërs op het kabinet.

G. Van Haver, die de houding van de katholieken tegenover het fascisme heeft bestudeerd, kwam tot de merkwaardige conclusie, dat velen huiverden voor de dictatuur hier, maar ze elders bewonderden. Vindevogel was een perfect voorbeeld van die tweeslachtigheid. Hij begreep tevens de bezorgdheid tegenover Hitler niet en wees op zijn populariteit in Duitsland. Afgezien van enige kritiek op de Jodenbehandeling, prees hij Hitler als een bekwaam katholiek staatsman en als een dam tegen het communisme ³⁴.

c. Taalflamingant en voorstander van een strikte neutraliteitspolitiek

Gedreven door de wil om zijn rol als plaatselijk politiek leider waar te maken, rondde Vindevogel de scherpe hoeken van zijn flamingantisme af. Dit wellicht mede onder invloed van de gematigde minimalisten, met wie hij in de katholieke rechterzijde zetelde. Bovendien werd hij bijna volledig in beslag genomen door de gevolgen van de crisis voor zijn spaarkas en zijn streek. Zijn aandacht voor de Vlaamse ontvoogdingsstrijd verslaptte en concentreerde zich nagenoeg uitsluitend op de toepassing van de taalwetten, vooral in het onderwijs, en op eerherstel voor de activisten. Over federalisme en Groot-Nederland geen woord meer! Maar des te meer over de malaise bij de Vlaams-nationalisten, die koortsachtig op zoek waren naar eenheid ³⁵.

In de jaren 30 werd Europa met steeds toenemende spanningen in het internationaal klimaat geconfronteerd. België vreesde daarbij opnieuw slachtoffer te worden van de Frans-Duitse vijandschap. Voor Vindevogel was het enige middel om hieraan te ontsnappen een strikt neutraal buitenlands beleid, gericht op een „los-van-Frankrijk”-politiek, eerherstel voor Duitsland en een bijzonder beperkte bewapening. Vindevogel hield, in tegenstelling tot zijn voorzichtigheid op andere domeinen, terzake geen blad voor de mond en spaarde

34. G. VAN HAVER, *o.c.*, p. 24-29, 36-73, 76-101; *V.V.R.* : 24 jan. '33, 11 maart '33, 18 maart '33, van 1 april '33 tot 22 april '33, 6 mei '33, 15 juli '33, 18 nov. '33, 3 maart '34, 28 april '34, 19 mei '34, 8 dec. '34, 26 jan. '35, 2 febr. '35.

35. *P.H.* : 22 dec. '32, p. 31-34; 23 dec. '32, p. 50-51; 27 febr. '35, p. 546-547; 6 maart '35, p. 578, 581, 589, 604; *V.V.R.* : ongeveer maandelijks tijdens de periode '33-'35; *N.G.* : 22 mei '34, p. 120; 17 dec. '34, p. 135.

zich geen moeite om de lezers van zijn weekblad van zijn gelijk te overtuigen. Herhaaldelijk wees hij op het onrechtvaardig Verdrag van Versailles en op de rechtmatigheid van de Duitse eisen (teruggave van koloniën, verloren gebieden in Europa, leger en vloot). De Fransen, de Engelsen en de Belgen spoorde hij aan om effectief te ontwapenen en het Verdrag van Versailles te herzien. Zijn Franstalige tegenstanders concludeerden hieruit dat hij België aan de oosterburen wou overleveren en dat zijn pacifisme een mom was voor zijn „Duitse ridderlijkheid” en haat tegen Frankrijk³⁶. Ondanks zijn spaarkas-moeilijkheden slaagde Vindevogel in zijn opzet dé katholieke voorman van Ronse-Oudenaarde te worden. Zijn politieke positie werd na 1932 stabiel en comfortabeler. Dit stelde hem in staat om vrijuit zijn opinies inzake binnen- en buitenlandse politiek te verdedigen.

5. In de ban van de concentratie-gedachte (1935-1938)

Op 25 maart 1935 werd de driedledige regering Van Zeeland gevormd. Via bijzondere machten en een devaluatie-politiek verwezenlijkte ze een bescheiden economisch herstel. Vindevogel kon zijn aandacht weer ten volle op de binnen- en buitenlandse thema's concentreren.

Vooral het „monsterverbond” tussen Frankrijk en de Sowjetunie van 2 mei 1935 verstrakte Vindevogels verzet tegen een op Frankrijk gerichte politiek en versterkte zijn pleidooi voor strikte neutraliteit. Toen het militaire akkoord van 1920 met Frankrijk in 1936 gedeeltelijk werd opgezegd (alleen de stafcontacten bleven behouden), beschouwde Vindevogel die nieuwe overeenkomst, zoals vele anderen, ten onrechte als oogverblindend³⁷.

Vanaf einde 1934 won het idee van federalisme meer aanhang bij de Vlaamse katholieken. De groep rond het weekblad *Nieuw Vlaanderen* beïnvloedde dit proces en zette het minimumprogramma van Van Cauwelaert op de helling. Ook Vindevogel nam de gedachte van zelfbestuur weer voorzichtig in overweging, maar dan wel als doel op langere termijn. Via een klaarafgelijnd programma moest eerst geijverd worden voor culturele zelfstandigheid en voor een bescheiden bestuurlijke scheiding (indeling van standenorganisaties en partijen in Vlaamse en Waalse afdelingen)³⁸.

Door zijn sympathie voor het federalisme, zijn hevig anticommunisme en neu-

36. G. PROVOOST, *Vlaanderen en het militair politiek beleid tussen de twee wereldoorlogen*, Leuven, 1976, dl. 2, p. 40, 207, 219; G. VAN HAVER, o.c., p. 71-73; nagenoeg wekelijks voor de periode '33-'35 in *V.V.R.* en maandelijks in *D. Sch.*

37. R. VAN EENOO, *België en het buitenland 1918-1940*, in: (N).A.G.N., Dl. XIV, p. 332-334; *V.V.R.*: ongeveer maandelijks voor de periode '35-'36.

38. H. ELIAS, o.c., Dl. III, p. 117-204; E. GERARD, *De Katholieke Partij in crisis*, Leuven, 1985, p. 413-418.

tralisme was Vindevogel mede een wegbereider van de concentratie-gedachte, die door de uitslag van de wetgevende verkiezingen van 1936 de volle wind in de zeilen kreeg.

Deze verkiezingen stonden nagenoeg volledig in het teken van het troebele politieke klimaat, met name de politiek-financiële schandalen, waaraan Rex van Léon Degrelle zijn succes dankte. Maar ook de katholiek Gustaaf Sap had zijn aandeel in de ruchtbaarheid die aan deze schandalen werd gegeven. Sap had als minister van financiën de Boerenbonddirectie verantwoordelijk gesteld voor de faling van haar bank. Hij was daarom uit de regering Theunis II geweerd in november 1934. In 1935 had hij *La Libre Belgique* geïnformeerd over het belang dat Frans Van Cauwelaert en zijn zoon Emiel bij de staatssteun aan de Boerenbond hadden gehad. Sap werd hierom in katholieke kringen verguisd, maar door Vindevogel onvoorwaardelijk gesteund³⁹.

Degrelles aanklachten tegen deze schandalen en de „bankstèrs” sloegen bij de bevolking bijzonder aan, ook te Ronse, waar Rex veel succes had bij de Patrialeden. De spaarkashistories werden opnieuw opgerakeld, ook die van Vindevogel. Vandaar dat hij zijn campagne op Rex afstemde onder het motto: „Wij zijn reeds lang Degrelle geweest voor Degrelle”. Had hij niet sedert geruime tijd de financiële misbruiken afgekeurd en voor de gevaren van het communisme gewaarschuwd? Ironisch stelde hij vast dat vele Ronsese rexisten zelf betrokken waren geweest in vieze zaakjes. Hij bestempelde ze als verbitterden. Omdat aan hun politieke macht als Franstalige conservatieven door de democratisering een einde was gekomen, zinden ze nu via Rex op wraak⁴⁰, aldus nog steeds Vindevogel.

Vindevogel en de liberaal Amelot werden opnieuw tot volksvertegenwoordiger verkozen, maar de socialist Soudan verloor zijn zetel aan de rexist Ph. Behaeghel de Bueren. De nationale uitslag van de verkiezingen bevestigde de links-rechts polarisatie: Rex, V.N.V. en de communisten scoorden bijzonder goed in tegenstelling tot de gematigde partijen⁴¹.

Het succes van Rex en V.N.V. en de zware katholieke nederlaag verdiepten in de Vlaamse katholieke rangen de bezinning over de staatsorde en verstevigden het verlangen naar een nieuwe Vlaamse orde, waarvan het federalisme volgens *Nieuw Vlaanderen* één van de grondslagen moest zijn. De communistische doorbraak, de Volksfrontregering in Frankrijk en de Spaanse burgeroorlog versterkten het anticommunisme en beïnvloedden de concentratiegedachte. Deze hielden een bundeling van rechtse, katholieke en vlaamsgezinde krachten in,

39. M.R. THIELEMANS, *La grande crise et le gouvernement des banquiers*, S.l., 1979, p. 13, 17, 42-44; *V.V.R.*: 12 jan. '35, 19 jan. '35.

40. P.A.V.: briefwisseling maart-april '36, verkiezingspamfletten '36; *V.V.R.*, *D. Sch.*, *L.R.*: jan-april '36; tussen de Patria en de Verenigde katholieken werd opnieuw vruchteloos voor een kartel onderhandeld.

41. G. VAN HAVER, *Het fascisme in België tijdens het interbellum... 1935-1940*, in: *Handelingen van het XXXIIste Vlaams filologencongres*, 1979, p. 128-133; *V.V.R.*: 30 mei '36; *D. Sch.*: 7 juni '36.

die ijverden voor een nieuwe staatsstructuur, gebaseerd op het christelijke personalisme en solidarisme. Het concentratie-streven bracht zeer veel enthousiasme, maar bevatte ook interne tegenstrijdigheden. Het leidde tot een bondgenootschap REX-V.N.V. (6 oktober 1936), tot de splitsing van de Katholieke Unie in een Vlaamse en Waalse afdeling en de oprichting van de Katholieke Vlaamse Volkspartij (K.V.V.) en tot een beginselakkoord tussen K.V.V. en V.N.V. (8 december 1936)⁴².

G. Sap stelde zijn kolommen in *De Standaard* ter beschikking van Vindevogel, die er tot halfweg 1938 zijn standpunten over de concentratie uiteenzette. Geleidelijk ontwikkelde hij een integrale concentratie-ideologie, waarin anti-communisme, gematigd flamingantisme, sociaal-corporatisme, strijd voor democratie, voor strikte neutraliteit en voor beperkte bewapening harmonieus versmolten werden. Op basis van deze principes droomde hij van een stevig rechts blok van katholieken, V.N.V.ers, rexisten en liberalen. Van de rexisten en de V.N.V.ers vroeg hij respect voor de democratie. Voortdurend ontkende hij dat zijn blok op autoritaire leest geschoeid was, maar ontkrachtte deze stelling door te bekennen dat hij „de democratie boven de dictatuur” verkoos, maar toch liever „de fascistische dan de communistische dictatuur” onderging. Zijn rechtse concentratie moest ook Vlaams zijn : hij pleitte hierbij voor onvoorwaardelijke amnestie en voor een communautaire splitsing van vakbonden, partijen en leger. Vindevogel had reeds sedert 1933 naar aanleiding van de economische crisis voor standenveroening gepleit. Dit idee kreeg nu gestalte in de vorm van een corporatie, die moest samengesteld worden uit democratisch verkozenen uit de patroons- en de arbeidersrangen. In haar schoot zou een onpartijdige rechtbank geschillen tussen werkgevers en werknemers oplossen. In deze optiek werden stakingen overbodig⁴³.

Vindevogel, die zijn voorstellen als bijzonder redelijk zag, besefte niet hoezeer hij door een hevig antimarxisme verblind werd. Door zijn knipoog naar de dictatuur en zijn corporatistisch verzoeningsmodel ontstemde hij niet alleen gematigde liberalen en partijgenoten, maar vooral het A.C.W., in wiens Hoofdbestuur hij sedert 1924 zetelde.

Het concentratie-streven kon op veel sympathie rekenen, maar steunde niet op stevige grondvesten, mede door het wantrouwen van de betrokken partijen tegenover elkaar. Reeds in 1936 kwamen er barsten in de fundering. De strijd Van Zeeland - Degrelle was er één van. Deze door Degrelle uitgelokte tussentijdse verkiezing in het arrondissement Brussel in april 1937 werd een test voor de populariteit van de democratie versus het fascisme. Opnieuw kwam Sap roet in het eten gooien, door Van Zeeland in volle verkiezingscampagne van oneer-

42. G. VAN HAVER, *Het fascisme in België...*, p. 129-137 ; ID., *Onmacht der verdeelden*, p. 154-175 ; E. GERARD, *o.c.*, p. 452-478, 490-499.

43. D.S. : juli-okt. '36, 6 dec. '36, 24 dec. '36 ; V.V.R. : juli-dec. '36.

lijke praktijken te beschuldigen. Deze aanklacht schaadde evenwel aanvankelijk Van Zeelands imago niet : hij werd met overgrote meerderheid verkozen⁴⁴. Vindevogels houding in deze tweekamp was bijzonder dubbelzinnig. Hij kon bezwaarlijk Degrelle steunen, maar Van Zeeland droeg zijn sympathie niet weg. Hij zag in deze gematigde figuur een hindernis voor de rechtse concentratie en geloofde niet in zijn onschuld. Hij betreurde Saps onfaire houding, maar feliciteerde hem voor zijn moedig optreden. Dat Sap uit de rechterzijde gestoten werd, vond hij een overdreven sanctie⁴⁵.

Saps aanklacht leidde tenslotte tot de val van Van Zeelands kabinet op 25 oktober 1937. In tegenstelling tot vele katholieken en A.C.W.-ers had Vindevogel tegen de premier gestemd. Triomferend loofde hij zijn medestander Sap voor zijn lef en spotte met de aanhangers van Van Zeeland, die steeds onvoorwaardelijk „aan de voeten van hun messias” gelegen hadden ! „De Heiland” had bovendien zijn belofte van onvoorwaardelijke amnestie verloochend !⁴⁶ Vindevogel was bijzonder verheugd met de val van Van Zeeland, maar ten zeerste ontgoocheld over het langzaam doodbloeden van de concentratieplannen. De schuldigen zocht hij zowel bij het V.N.V., dat zich onvolwassen en hoogmoedig gedragen had, als bij het A.C.W., dat hij van tegenwerking beschuldigde. Uiteindelijk verminderde ook Vindevogels enthousiasme voor een nationaal rechts blok en zou hij zijn krachten aan een plaatselijke concentratie wijden, en dit met het oog op de komende gemeenteraadsverkiezingen van einde 1938⁴⁷.

Hadden de concentratie-pogingen uiteindelijk een muis gebaard, ze waren toch de wegbereider geweest voor de beperkte culturele autonomie die in 1938 onder de drieledige regering Janson (23 november 1937 - 12 mei 1938) verwezenlijkt werd. Vindevogel was die vooruitgang gunstig gezind, maar besteedde er bijzonder weinig aandacht aan. Hetzelfde gold voor de buitenlandse politiek. Op de Anschluss van Oostenrijk bij Duitsland in maart 1938 en de conferentie van München leverde hij weinig commentaar⁴⁸.

Vindevogel voelde wel zeer goed aan wat onder het volk leefde ; voor het ongunstig geworden economische klimaat had hij wel oog. Na een periode van betrekkelijke welvaart (1936-1937) sloeg de economische crisis in 1938 weer hard toe. De Ronsese middenstanders werden opnieuw door het protectionisme getroffen, alsook door de opkomende trusts en holdings, zoals bv. de grootwa-

44. E. GERARD, *o.c.*, p. 478-483.

45. *V.V.R.O.* : maart-april '37 (wekelijks)

46. T. LUYKX, *o.c.*, Dl. I, p. 369-370 ; *V.V.R.O.* : wekelijks tijdens de periode juni '37 - jan. '38 ; *D.S.* : 24 aug. '37, 3 okt. '37, 24 okt. '37, 31 okt. '37, 7 nov. '37, 7 nov. '37 ; *P.H.* : 8 sept. '37, p. 102-105.

47. *D.S.* : 24 aug. '37, 18 okt. '37, 12 dec. '37, 25/26 dec. '37, 30 jan. '38.

48. H. ELIAS, *o.c.*, Dl. IV, p. 69-76 ; G. VAN HAVER, *Onmacht der verdeelden*, p. 240-249 ; *P.H.* : 30 juni '38, p. 2112 ; *V.V.R.O.* : maandelijks juli '37 - juni '38.

renhuizen. Vindevogel liet geen kans voorbijgaan om de regering voor deze vorm van „hypermcapitalisme” te waarschuwen. Hij wees daarbij op het gevaar van deze ondernemingsvormen : ze zouden de kleine middenstanders in de armen van het fascisme drijven ! Als verslaggever van de Commissie van Economische Zaken steunde hij het kabinet bij verschillende wetsontwerpen om de opening van nieuwe warenhuizen te belemmeren. Die activiteiten zette hij in zijn weekblad dan ook dik in de verf⁴⁹.

6. Het conflict met het A.C.W. (eind 1936 - juli 1938)

Vindevogels concentratie-streven werd in A.C.W.-rangen niet op prijs gesteld. Toen hij eind 1936 in zijn weekblad de autoritaire tendenzen binnen het A.C.W. aan de kaak stelde en grotere inspraak voor de arbeiders eiste, begon een lang aanslepend conflict, dat niet alleen op ideologische meningsverschillen was gebaseerd, maar ook op het verzet van de Oudenaardse A.C.W.-afdeling tegen iedere inbreuk op haar zelfstandigheid.

De relatie met het A.C.W. was trouwens sedert de stichting van de afdeling in 1924 steeds gespannen geweest, omdat de afdeling te veel aandacht aan de politiek en te weinig aan de sociale uitbouw zou besteed hebben. Hiervoor werd Vindevogel verantwoordelijk gesteld. Nadat hij in 1926 de K.V.V. had gesticht en toen hij in 1929 als onafhankelijke werd verkozen, was hij tot in 1932 uit het A.C.W. geweerd⁵⁰.

Van 1932 tot 1936 had het A.C.W. voortdurend op een actievere sociale werking, de opening van Welvaartwinkels en herstructureringen aangedrongen. Het A.C.W.-Oudenaarde had deze eisen naast zich neer gelegd en gerepliceerd dat het ook met de wensen van de andere leden, nl. van de boeren, de middenstanders en de kleine burgers moest rekening houden. Toen het A.C.W. aan Oudenaarde een full-time secretaris wou opdringen, was voor de afdeling de maat vol. Op 12 december 1936 schreef Vindevogel een vlijmscherp artikel tegen het A.C.W. Hij klaagde zijn voortdurende bemoeiingen in lokale aangelegenheden en zijn politieke koers aan. Ook zijn antipathie tegenover de concentratie en federalisering in eigen rangen vond Vindevogel aanstootgevend.

49. K. VERAGHTERT, *Het economisch leven in België...*, in : (N).A.G.N., Dl. XIV, p. 91-93 ; *P.H.* : 5 nov. '36, p. 436 ; 19 nov. '36, p. 159-160 ; 26 nov. '36, p. 241 ; 3 dec. '36, p. 345 ; 8 dec. '36, p. 385 ; 16 dec. '36, p. 472 ; 11 maart '37, p. 943 ; 22 maart '37, p. 1088 ; 29 maart '38, p. 1166-1167 ; 30 maart '38, p. 1206 ; 18 mei '38, p. 1654 ; 9 juni '38, p. 1815 ; 29 juni '38, p. 2072 ; 8 nov. '38, p. 9 ; 16 nov. '38, p. 19 ; 7 dec. '38, p. 179 ; 8 dec. '38, p. 195-196 ; *Documenten* : zitting '36-'37, rapport nr. 177, 310 ; zitting '37-'38, rapport nr. 158 ; zitting '38-'39, rapport nr. 7, 52, 179 ; *V.V.R.O.* : wekelijks in febr. '37, tweewekelijks in juli-aug. '37, tweewekelijks in okt-nov. '37, 5 febr. '38, 5 maart '38, 20 aug. '38.

50. A.C.W. : nr. 66.1 : Notulen Hoofdbestuur 1924-1934, nr. 233.1 : Notulen A.C.W.O. 1924-1933.

Hij werd hiervoor door het Hoofdbestuur berispt, wat hij als een sprekend bewijs van de gegrondheid van zijn aanklachten beschouwde⁵¹.

Toch had deze motie invloed, want in 1937 hield Vindevogel zich vrij gedeisd en Oudenaarde slikte de aankomst van een secretaris. Maar toen het A.C.W. in 1938 weer actief wou tussenkomen in de plaatselijke werking, verbrak Vindevogel het stilzwigen. Bovendien viel hij het A.C.W. nu openlijk aan via *De Standaard* omwille van zijn „standenbekrompenheid, totalitarisme en centralisme”. Dat Sap de kolommen van zijn krant zo bereidwillig afstond, hoeft ons niet te verwonderen; zo werd Vindevogel immers „his masters voice”⁵². Vindevogel werd opnieuw op het matje geroepen op verschillende vergaderingen van het Hoofdbestuur. Toen hij tegen de A.C.W.-tucht in samen met de rechterzijde de regering Janson op 11 mei 1938 deed vallen en persoonlijk tegen voorzitter Hendrik Heyman te keer ging („Heyman, de eeuwige beroepdoener op de tucht, was als een klokken zijn kiekskens aan ’t bijeenklokken...”), werd hij nogmaals op de vingers getikt. Zijn antimarxisme richtte zich nu ook tegen het A.C.W., dat zich mede schuldig zou maken aan de „verspilzucht” van de socialisten: „de kaaseters liepen op gloeiende kolen want hun melkkoe ging creveren”.

Maar de A.C.W.-oproepen om Vindevogel van enige nood aan solidariteit te overtuigen gingen in dovemans oren, want hij reageerde met nieuwe aanvallen in de krant. Dat het A.C.W., volgens Vindevogel, geen oren had voor zijn argument dat hij als enige katholieke verkozene in zijn arrondissement niet uitsluitend de A.C.W.-standpunten kon vertolken, speelde hierbij tevens een rol. Omwille van zijn „stelselmatige verdachtmakingen” werd Vindevogel uiteindelijk op 2 juli 1938 uit het A.C.W.-Hoofdbestuur gestoten⁵³. Had Vindevogel zijn kritiek niet zo scherp en openlijk via *De Standaard* geuit, dan was het nooit zo ver gekomen. Maar koppig als hij was, stuurde hij op de uitsluiting aan om te bewijzen dat het A.C.W. niet democratisch was. Bovendien oogstte hij met die sanctie veel succes in zijn streek, waar het A.C.W. niet geliefd was, en bij zijn kiezers, die tenslotte zijn politieke carrière in handen hadden.

51. A.C.W. : nr. 233.2 : Notulen A.C.W.O. 1934-1940 ; *V.V.R.* : 12 dec. '36, *D.S.* : 24 dec. '36 ; *V.V.R.O.* : 2 jan. '37, p. 1 ; A.C.W. : nr. 283/1 : Geval Vindevogel : verslag vergadering Hoofdbestuur 23 dec. '36 ; *De Gids op Maatschappelijk Gebied* (A.V.W.-blad ; voortaan *G.M.G.*) : 1937, p. 78.

52. Interview met J. Verroken, 3 mei '85.

53. E. GERARD, *o.c.*, p. 468, 477 ; L. PRENEEL, *Het A.C.W. en het M.O.C. op gescheiden wegen* — E. GERARD, *De kracht van een overtuiging*, Zele, 1981, p. 261-266 ; A.C.W. : nr. 233.2, nr. 283/1 : brief van Vindevogel aan de proost van het A.C.W. kanunnik Brys op 4 april '37, nr. 34.3 : Notulen van het A.C.W.-bureau 1927-1940, nr. 66.2 : Notulen van het Hoofdbestuur 1934-1938 ; *D.S.* : 14 febr. '38, 20 febr. '38, 23 febr. '38, 27 febr. '38, 11 april '38, 2 mei '38, 3 mei '38, 8 mei '38, 15 mei '38, 22 mei '38, 3 juni '38, 10 juni '38, 11 juni '38, 12 juni '38, 3 juli '38 ; *V.V.R.O.* : 5 maart '38, 16 april '38, wekelijks van 28 mei '38 tot 30 juli '38 ; *G.M.G.* : 1938, p. 676-677, 756-759.

7. Een plaatselijke concentratie ?

De afkerige houding van het A.C.W. tegenover de concentratieplannen was een belangrijk element geweest in het conflict tussen Vindevogel en het A.C.W. In juli 1938 stonden de gemeenteraadsverkiezingen van 16 oktober voor de deur. Daarvoor werden met het oog op een plaatselijke concentratie sedert september 1937 onderhandelingen gevoerd. Laat ons even in de tijd terugkeren.

Op 15 februari 1938 ondertekenden de K.V.V. en de Patria een overeenkomst om voor de verkiezingen samen te strijden en contact op te nemen met Rex en Werkerswelzijn. In mei hadden met hen besprekingen plaats, echter zonder enig resultaat. Beide gaven verstek, omdat ze geen aantrekkelijke plaatsen op de lijst kregen en omdat hun stemmen dan alleen Vindevogel zouden dienen⁵⁴. Eind juli 1938 werd bovendien het K.V.V.-Patria akkoord vernietigd, omdat de Patria de taalvrijheid voor de mandatarissen opeiste. Bovendien hadden de rexisten bij de verkiezingen in de Beheerraad van de sociale organisaties van de Patria de macht naar zich getrokken. Daardoor kon tussen Rex en de Patria geen duidelijke scheidingslijn meer getrokken worden⁵⁵. Tot overmaat van ramp moest ook de K.V.V. met een dissidentie afrekenen, nl. van haar twee gemeenteraadsleden H. Kerkhove en J. Depoortere. Zij verlieten de K.V.V. omwille van de „dictatoriale neigingen” van Vindevogel. Samen met Rex en het V.N.V. vormden ze een lijst „Gemeentebelangen”, in feite een anti-Vindevogelfront⁵⁶.

De socialisten hadden — eens te meer — een vette kluijf aan de katholieke verdeeldheid en behaalden met tien op zeventien zetels de absolute meerderheid. De overige zeven werden verdeeld onder de K.V.V. (vier, status-quo), de Patria (één, verlies van twee) de liberalen (één, verlies van één) en Gemeentebelangen (één). Een bundeling van de zo heterogene katholieke krachten onder de noemer van antimarxisme bleek dus onmogelijk. Maar de persoon van Vindevogel was wel een voldoende reden om rexisten, Vlaams-nationalisten en enkele K.V.V.-ers te verenigen als zijn tegenstanders⁵⁷.

8. Oorlogsdreiging, 1939 - mei 1940

Na deze kater kon Vindevogel de lokale politiek een tijd laten voor wat ze was. Evenwel niet voor lang, want de „zaak Martens” zorgde voor een onoplosbaar conflict, waardoor nieuwe verkiezingen noodzakelijk bleken.

54. *V.V.R.O., D.V., L.R.* : tweewekelijks tijdens de periode sept. '37 - febr. '38 ; *P.A.V.* : briefwisseling tussen Vindevogel en de aanvoerdere van de Patria, O. Delghust, Rex, G. Courtin, en Werkerswelzijn, A. Vermeersch, J. De Bisschop en M. Ponette tijdens de periode sept. '37 tot en met febr. '38 en ongedateerde.

55. *V.V.R.O.* : 30 juli '38, 6 aug. '38, 3 sept. '38.

56. *P.A.V.* : *V.B.C.V.* : 24 febr. '38, 5 april '38 ; *V.V.R.O., D. Schb., D.V.* : juli-okt. '38.

57. *V.V.R.O., D.V.* : 23 okt. '38 ; *N.G.* : 23 jan. '39, p. 107.

Op 9 februari viel de drieledige regering P.H. Spaak, die sedert 18 mei 1938 aan de macht was, over de „zaak Martens”. De liberalen verzetten zich immers tegen de benoeming van de ter doodveroordeelde activist A. Martens tot lid van de Vlaamse Academie voor Geneeskunde. Rond zijn persoon ontstonden een principiëskwestie en een kabinetscrisis. Voor Leopold III zat er niet anders op dan verkiezingen uit te schrijven. Die zouden plaats hebben op 2 april. Vindevogel had weinig sympathie voor A. Martens — hij beschouwde hem zelfs als een profiteur, „een zaktivist” —, maar „wie of wat Martens was geweest had geen belang, wel of de Vlamingen de duimen moesten leggen voor de Walen!”⁵⁸ Hij voerde dan ook zijn verkiezingscampagne rond belangrijker problemen: de democratie en de economische crisis.

Om deze recessie van antwoord te dienen moest men de besparingspolitiek doorzetten en vooral de Belgische export bevorderen. Maar om dit beleid efficiënt te kunnen voeren, moest eerst en vooral een stevig regime aan de macht komen. Had Vindevogel vroeger gepleit voor een steviger democratie als remedie tegen het discredit bij de bevolking, nu wou hij haar genezen door de klok terug te draaien. Van de afschaffing van de evenredige vertegenwoordiging verwachtte hij veel positiefs: grotere partijen zouden aan een kordaat bestuur ten goede komen. Zijn ander alternatief was de vorming van een zakenkabinet, gesteund door een parlementaire meerderheid. Hij benadrukte hierbij dat men om de teloorgang van de democratie niet moest treuren, omdat deze door het spel van voortdurende machtsdelegaties ontaard was in een semi-dictatuur. Daarom pleitte hij voor een bijna automatische afwisseling tussen zuivere democratie bij voorspoed en dictatuur in slechte tijden⁵⁹.

Tegenover het steeds dreigende oorlogsgevaar bleef Vindevogel zich vastklampen aan de neutraliteit en hij eiste van de pers dezelfde houding. Te sterk anti- of progezinde verklaringen in welke richting ook zouden een klein land als België slechts schaden! De verkiezingen leverden plaatselijk geen verrassende resultaten op: Vindevogel, Soudan en Amelot werden naar de Kamer gestuurd. Rex kon niet opkomen, omdat de partij haar lijst te laat had ingediend. Op nationaal vlak waren er wel zeer belangrijke verschuivingen: katholieken en liberalen boekten een flinke winst, Rex werd zo goed als van de kaart geveegd⁶⁰.

Vanaf maart-april 1939 kwam de buitenlandse politiek weer in een stroomversnelling terecht: de grote mogendheden betraden ijverig het diplomatieke pad. Eind augustus 1939 verbrak de Sowjetunie de besprekingen met Engeland en Frankrijk en sloot een niet-aanvalspact met Duitsland. Dit akkoord was een

58. H. ELIAS, *o.c.*, Dl. IV, p. 129-135; *V.V.R.O.*: febr.-maart '39.

59. *V.V.R.O.*: jan-april '39 (tweewekelijks).

60. *V.V.R.O.*: 26 nov. '38, 3 dec. '38, 14 jan. '39, 28 jan. '39, 4 febr. '39; P.A.V.: Kiespropaganda K.V.V.; *V.V.R.O.*, *D.V.*: 8 april '39; *L.R.*, *D. Seb.*: 9 april '39.

„hamerslag” op Vindevogels hoofd. Voorheen had hij Hitlers machtsdrang weliswaar afgekeurd — hij kon niet anders, toen de Führer Tsjechoslowakije grotendeels ingepalmd had en andere machtsinitiatieven ontplooid had —, maar zijn persoonlijkheid steeds bewonderd. Door zijn akkoord met Stalin, die dat — aldus Vindevogel — zou misbruiken voor de wereldrevolutie, verloor hij het aureool van antibolsjewist en Vindevogels steun. Ook de Jodenvervolging had Vindevogel veroordeeld, maar hij had tevens gewezen op de oneerlijke Joodse praktijken, die een gevaar voor de middenstand betekenden. Hitler had Vindevogel ontgoocheld. De Fransen en de Britten had hij steeds veracht. En nu des te meer. Voortdurend maakte hij zijn lezers attent op hun schijnheilige diplomatie, die een mom was voor hun eigen belang⁶¹.

Toen Duitsland op 1 september 1939 de tweede wereldoorlog ontketende, was Vindevogel geenszins verrast. Had hij niet sedert ettelijke jaren de Duitse weerwraak voorspeld? Dit nieuws deed hem echter niet glunderen: met zeer vergaande bitterheid stelde hij vast dat nationale hoogmoed opnieuw een oorlog veroorzaakt had. Hij onthield zich tijdens de volgende maanden van commentaar over Duitsland, maar poogde de populariteit van Frankrijk en Engeland in te dijken door op hun hypocrisie te wijzen⁶².

9. België onder Duitse bezetting

Op 10 mei 1940 werd België getroffen door de Duitse inval. Op 29 mei volgde een vier jaar lange bezetting. De ambtenaren en de politici die op hun post gebleven waren zetten het werk van de gevluchte regering verder⁶³. Zo ook te Ronse, waar de meest vooraanstaande socialisten de stad verlaten hadden. Vindevogel werd met de ravitaillering en rantsoenering van brood en bloem belast en in die functie probeerde hij tegen de woekerprijzen op te treden⁶⁴. Met een mandaat van o.m. het Rode Kruis bezocht hij in Zuid-Frankrijk de kampen waar de jonge mannen tussen 16 en 35 jaar verzameld waren. Hij organiseerde er de terugkeer van de Ronsische jongeren. Na zijn reis klaagde hij in nauwelijks verholten termen de levensomstandigheden in de „Franse vlooienkampen aan”. Zijn antipathie tegen Frankrijk werd nog versterkt door de wantrouwenstemming t.a.v. Leopold III van de regering te Limoges en door de wegvoeringen van de verdachten op 10 mei. Zijn verachting voor de zuiderburen, de Britten en de Belgische regering was volledig in harmonie met zijn be-

61. *V.V.R.O.* : jan-aug. '39; *D.S.* : 7 mei '39, 14 mei '39, 3 juli '39, 7 aug. '39, 23 aug. '39.

62. *V.V.R.O.* : sept. '39 - april '40.

63. T. LUYKX, *o.c.*, Dl. I, p. 383-400.

64. *N.G.* : 18 mei '40, p. 141; 21 mei '40, p. 142; 23 mei '40, p. 143; 31 mei '40, p. 144; 4 juni '40, p. 145; 8 juli '40, p. 150; *V.V.R.O.* : 29 juni '40 (eerste verschijningsdatum na de Duitse inval op 10 mei '40).

wondering voor de vorst en zijn gunstige gezindheid tegenover de Duitse bezetter en de Nieuwe Orde, die hij als een laattijdige voortzetting van de rechtse concentratie zag. Hij vergat Hitlers misstap met de Russen en prees hem, omdat de Joodse macht in Europa gebroken was, hoewel hij met zijn massale Jodenvervolgning niet kon akkoord gaan⁶⁵.

Zijn afschuw voor het oorlogsleed tastte zijn sympathie voor de Duitsers niet aan. Toch was hij in vergelijking met andere Ronsese figuren een gematigd aanhanger van de Nieuwe Orde; vandaar dat de katholieke gouverneur J. Devos Vindevogel voor het burgemeesterschap te Ronse voordroeg. Minister E. Soudan was immers sedert 13 november uit zijn ambt als burgemeester ontheven. Bij besluit van 2 januari 1941 benoemde secretaris-generaal J. Vossen Vindevogel tot burgemeester⁶⁶.

Waarom aanvaardde Vindevogel deze taak? In 1945 zei hij in zijn verweernota, voorgelezen op zijn proces: „*Wanneer gouverneur Devos mij gevraagd heeft of hij mijn kandidatuur... mocht voordragen, dacht ik maar aan bevoorradingsmoeilijkheden. Ik had mij voorgenomen zo matig en zo onpartijdig mogelijk te besturen... Tot iets was ik echter wel vastbesloten: De Vlaamse taalwetten, ... in al hun striktheid toe te passen...*”⁶⁷. Werde Vindevogel door zijn achterban gesteund? Sommigen zouden hem voor moeilijkheden gewaarschuwd hebben, anderen zouden fier geweest zijn op de eer die hun leider te beurt viel⁶⁸.

Mede door zijn standpunten van de laatste jaren, was hij een controversieel burgemeester, op wie in 1943 twee aanslagen werden gepleegd. Bij de bevrijding in september 1944 was Vindevogel een geïsoleerd man. Op 9 maart 1945 werd hij door de Krijgsraad tot levenslange opsluiting veroordeeld. Het Krijgshof zette die sanctie op 30 april 1945 echter om in de doodstraf. Hij werd schuldig bevonden aan wapendracht, propaganda voor en hulp aan de vijand, vervorming van wettelijke instellingen, stichting van staatsgevaarlijke groeperingen en verklipping. Het vonnis werd op 25 september 1945 uitgevoerd. Waarom is Vindevogel niet gevlucht, zoals vele anderen, en heeft hij zich vrijwillig gevangen gegeven op 3 september 1944? Zijn kinderen en gewezen medestanders wijzen er terecht op dat hij zich had willen verantwoorden voor zijn beleid en gelooft had dat er hem in een eerlijk proces weinig kon verweten worden.

65. W.C.W. MEYERS, *De Tweede Wereldoorlog. Twintig Eeuwen Vlaanderen*, Dl. VI, Hasselt, 1979, p. 14-75; M. VAN DEN WYNGAERT, *Een koning geloofd, gelaakt, verloochend...* Dl. I: *De evolutie van de katholieke opinie*, Leuven, 1984, p. 21-27; CH. VLAEMYNCK, *Dossier Abbeville. Arrestaties en deportaties in mei 1940*, Leuven, 1977, p. 25-117; *V.V.R.O.*: wekelijks van 27 juli '40 tot 14 dec. '40; A.H.V.: nota's van Vindevogel over zijn reis in Zuid-Frankrijk.

66. *V.V.R.O.*: 11 jan.; '41; *N.G.*: 3 febr. '41.

67. B. VAN GOOR, *De terechtstelling en het proces van Leo Vindevogel*, Antwerpen, 1949, p. 98-99.

68. Interviews met M. Ponette, 4 febr. en 15 mei '85, R. Van Caeneghem-Depoortere, 4 jan. en 31 jan. '85, J. Verroken, 20 okt. en 10 nov. '84, 3 mei '85.

Algemeen besluit

De mens Vindevogel vinden we in zijn politieke carrière impliciet terug, toch lijkt het ons interessant dit aspect bij wijze van conclusie nog eens expliciet te belichten.

Vindevogel was in zijn streek een populair politicus bij de vlaamsgezinde arbeiders en middenklasse. Zijn populariteit steunde op een uitgebreid dienstbetoon, op zijn welsprekendheid, zijn lef in sommige omstandigheden en de joviale verschijning van zijn broer Alfred. Vindevogel was tevens een „great communicator”, zoals J. Verroken het uitdrukte : hij benaderde zijn achterban in een heldere taal en gaf aan zijn volgelingen een politiek bewustzijn en zelfrespect. Zijn katholieke overtuiging loopt als een rode draad door zijn politieke loopbaan, zijn christelijk geloof vinden we ook terug in zijn persoonlijk leven : hij was vader van negen kinderen en ging dagelijks naar de eucharistieviering. Hij was een vastberaden en koppig man : zelden week hij van een eenmaal ingenomen standpunt af. Door zijn rechtlijnigheid kwam hij als vierkantig, soms als grof over. Maar zijn aanhangers aanvaardden zijn stroeve aard en zijn bemoeizucht met soms pietluttigheden. Zij geloofden in zijn eerlijkheid, omdat hij steeds met open kaarten speelde. Hij kon hun gemoederen handig bespelen en voor zijn voortdurende verantwoording tegenover hen kreeg hij in ruil een bijna onvoorwaardelijke trouw en aanhankelijkheid. Zijn tegenstanders verweten hem terecht „Vindevogelisten” te kweken : hij dulde naast zich geen andere politieke leiders. Zijn K.V.V.-ers aanvaardden en prezen hem zoals hij was. Maar zijn vlaamsgezindheid, juist te Ronse, later zijn sympathie voor de Duitsers, zijn erg rechtse oriëntering, zijn vierkant karakter en zijn bij tijden naïeve eerlijkheid zouden onder en na zijn oorlogsburgemeesterschap tot een drama leiden⁶⁹.

Lange Boomgaardstraat 32,
9000 Gent

69. Interviews met G. Cardon, 9 jan. '85, Brief van V. Depauw, 20 nov. '84, Interview met N. Desmet, 22 juni '85, L. Devis-Vindevogel, 4 febr. '85, W. D'Hondt-Vindevogel, 19 nov. '84, Brief van G. Kerkhove, 23 maart '85, interviews met M. Ponette, 4 febr. en 15 mei '85, R. Van Caeneghem-Depoortere, 4 jan. en 31 jan. '85, H. Vindevogel, 19 nov. '84 : medestanders of kinderen van Leo Vindevogel ; Interviews met J. Verroken, 20 okt. en 10 nov. '84, 3 mei '85 : volksvertegenwoordiger van Oudenaarde-Ronse voor de C.V.P. van 1950 tot 1979 ; Interview met E. De Wilde, 21 juni '85 : C.V.P. - Bestendig-Afgevaardigde van Oost-Vlaanderen van 1946 tot 1974.